

Reflectie: Kerstmis als immaterieel erfgoed – de ‘Caga Tio’

Onze ‘Caga Tio’

We schrijven deze Nieuwsbrief in december, een mooie aanleiding om te reflecteren over de kersttraditie, immaterieel erfgoed dat in verschillende landen verschillende tradities en rituelen bevat die van generatie op generatie worden doorgegeven, maar zich ook blijven ontwikkelen. Toen ik (Birgit) meer dan 30 jaar geleden vanuit Duitsland naar Nederland verhuisde, miste ik de traditionele kerstmarkten die in december in elke stad te vinden zijn. Met mijn gezin vier ik ‘Weihnachten’ nog steeds op de avond van 24 december, met ‘Lebkuchen’ en cadeautjes die onder de kerstboom liggen. De traditie van de kerstboom is trouwens in Duitsland ontstaan, al in de 16e eeuw, en werd populair gemaakt door Martin Luther. Andere landen, andere tradities: Een van mijn volwassen kinderen woonde zes jaar in Barcelona en vertelde over de ‘Caga Tio’, een bijzondere Catalaanse kersttraditie die we met onze lezers willen delen.

Lees meer over de ‘Caga Tio’

De Spaanse kersttraditie bestaat uit talrijke religieuze rituelen, familiefeesten en regionale gebruiken en begint 8 december, een nationale feestdag (‘La Inmaculada Concepción’), waarop in veel steden de kerstverlichting wordt aangestoken. Op 22 december vindt de beroemde kerstloterij plaats: ‘El Gordo’, een landelijke traditie sinds 1812. Veel Spaanse families kopen samen loten en volgen de trekking vol spanning live op televisie. Driekoningen is in Spanje het hoogtepunt voor kinderen. Op 5 januari trekken kleurrijke optochten (*Cabalgata de Reyes*) door de straten, en pas op 6 januari krijgen de meeste Spaanse kinderen hun cadeaus.

Naast dergelijke landelijk tradities zijn er echter ook veel regionale tradities, waaronder dus ook in Catalonië. De meest bijzondere vinden wij de ‘Caga Tio’: een beschilderde boomstam, die door de kinderen wordt gevoerd tot kerst. Op kerstavond poept (jawel!) de ‘Caga Tio’ dan de cadeautjes uit. De Catalaanse kinderen krijgen hun cadeautjes dus al eerder dan de overige Spaanse kinderen en wel op een bijzondere manier.

De 'Caga Tio' (letterlijk vertaald: 'poepende boomstam') heeft zijn wortels in voorchristelijke winterrituelen. De boomstam symboliseert warmte, licht en bescherming in de donkere winterdagen in het noordoosten van Spanje. In de oorspronkelijke traditie werd de boomstam gevoed en later in de open haard verbrand om zuivering en voorspoed te brengen voor het nieuwe jaar. Met de opkomst van het christendom werd het ritueel onderdeel van kerstmis: De boomstam werd nog steeds gevoed, maar niet meer verbrand. Het 'poepen' van cadeaus staat sindsdien symbool voor het brengen van geluk, voedsel en welvaart.

Catalaanse gezinnen zetten vanaf 8 december, de start van de kerstperiode, de 'Caga Tio' in huis en hij wordt door de kinderen verzorgd en gevoed als een huisdier. Om hem warm te houden krijgt hij een dekentje en de kinderen geven hem elke dag kleine hapjes, zoals fruit, noten of snoepjes. Hoe meer cadeautjes de 'Caga Tio' krijgt, hoe meer cadeautjes hij op kerstavond kan uitpoepen.

Kerstrituelen kunnen een belangrijke rol spelen voor kinderen, of het nou de Duitse kerstmarkten en 'Lebkuchen' zijn of de Catalaanse 'Caga Tio'. Ze creëren een gevoel van geborgenheid en verbondenheid met de familie en de cultuur waarin de kinderen opgroeien. Het zijn momenten die kinderen zich vaak hun hele leven lang herinneren. Ik ben dankbaar voor mijn herinneringen aan kerstmarkten en 'Lebkuchen.'

Kerstmarkt in Aken

Vorig jaar kreeg ik van mijn zoon een kleine 'Caga Tio'. We koesteren hem, maar... door alle kerstdrukke zijn we helemaal vergeten om hem te voeden. De kerstcadeaus lagen bij ons zoals elk jaar onder de kerstboom. De 'Caga Tio' poepte bij ons geen cadeaus, maar stond er gewoon gezellig bij.